

Plan för bekämpning invasiva arter för Tidö Lindö 2025-2030

Bakgrund

Blomsterlupin, kanadensiskt gullris, parksallat, jättebalsamin, parkslide, jätteloka och vresros är sju växter som är invasiva. Gemensamt för dessa arter är att de har en mycket stor spridningskraft och kan snabbt ta över stora områden och tränga ut andra arter. Av dessa sju invasiva växter, växer fyra av dem på Tidö Lindö, dessa är jättebalsamin, parkslide och jättelokor, kanadensiskt gullris. Denna plan omfattar än så länge de tre första. Dessa har prioriterats, då de omfattas av EU:s förteckning av invasiva arter. Dessa arter har alltså fullständigt EU-förbud, vilket gör att markägare är skyldiga att bekämpa dem och hindra spridning. En samfällighet räknas som **markägare/förvaltare**, och har därför lagstadgad skyldigheter när en EU-listad invasiv art finns på samfällighetens mark, det gäller också privatpersoner, det vill säga våra tomtmarker på Tidö Lindö.

Syfte

Denna plan har till syfte att utrota och minska spridning av invasiva arter på Tidö Lindö. Det gäller spridning från tomtmarker, där fastighetsägare är ansvariga att bidra med bekämpningen, men främst samfällighetens allmänningar där styrelsen bidrar, genom allmänningsansvarig att samordna bekämpningen av invasiva arter inom GA3. Alla som bor på Tidö-Lindö äger tillsammans de gemensamma grönytor GA3. En samordnad och kontinuerlig bekämpning är avgörande, det är varför planen är viktig för att inte bekämpningen stannar av vid byte av styrelsemedlemmar.

Bakgrund

En inventering av invasiva arter gjordes vid framtagande av naturvårdsplanen för samfälligheten 2019. Detta var ett viktigt första steg. Men därefter har ingen plan och budget gjorts för bekämpningen av invasiva. I nedan kartor kan ses hur spridningen skett mellan tre inventeringar.

Inventering och plan för bekämpning 2025- 2030

Inventering 2019

Kända förekomster av Invasiva arter

Parkslide

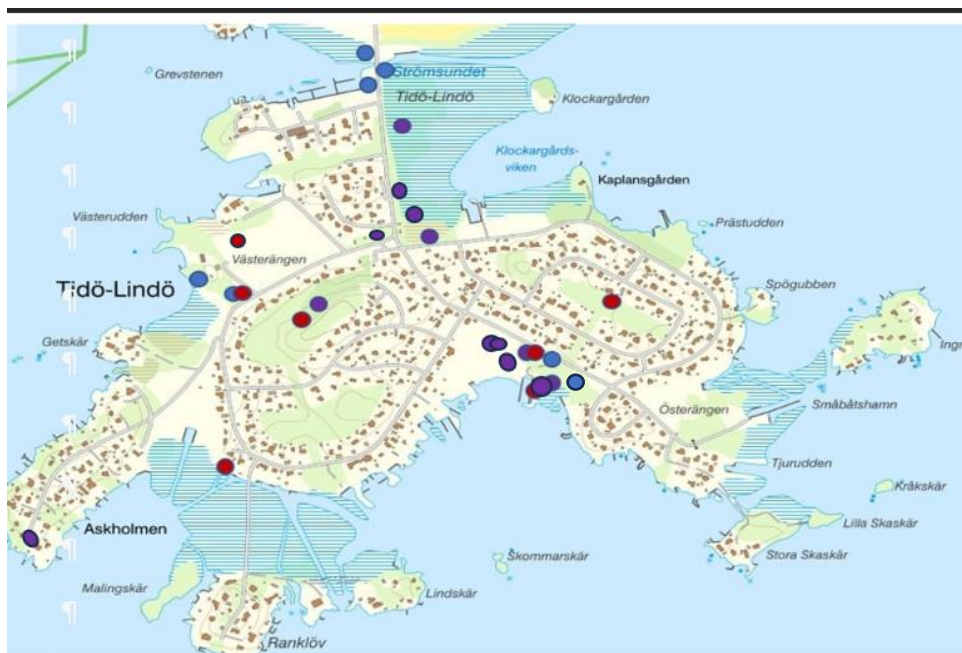

Jätteleka

Jättebalsamin

Inventering 2024 visar att en betydande spridning har skett mellan åren 2019- 2024 då begränsade eller inga insatser gjorts.

Kända förekomster av Invasiva arter

Parkslide

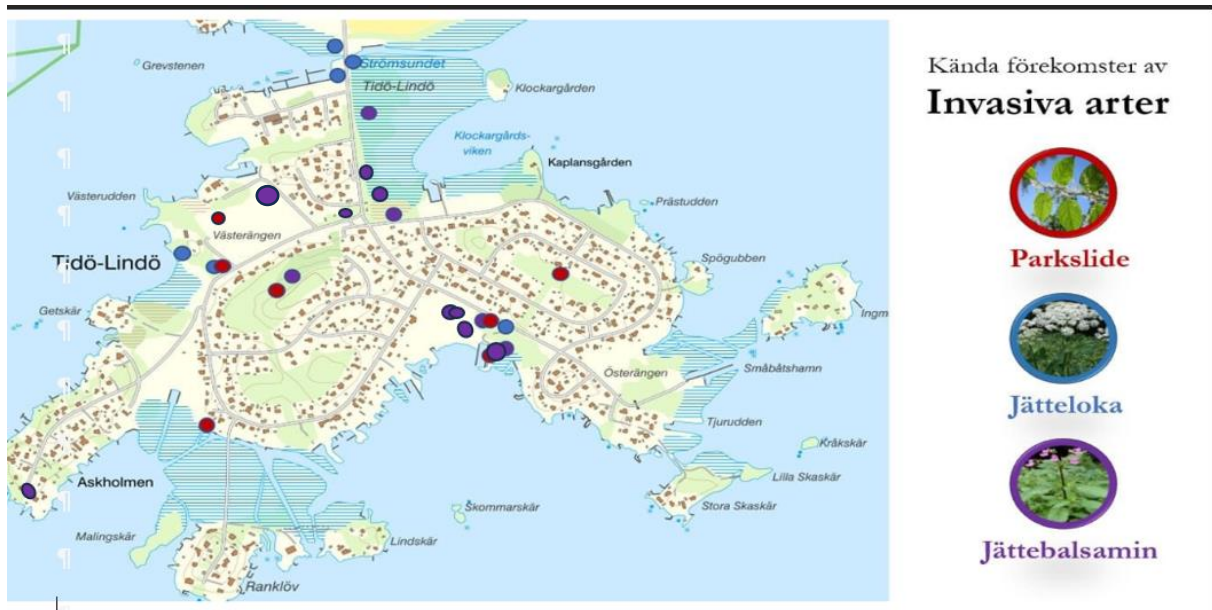
Jätteleka

Jättebalsamin

Bekämpning började 2024 mer intensivt och strukturerat. 2025 visas i kartan fortsatt områden där invasiva finns men i mindre grad 2025 , som omfattas av denna plan. 2025 års inventering visar att jätte balsamin har minskat avsevärt mellan 2024- 2025 i dessa områden, tack vare bekämpningen, så även jätteloka särskilt där rotkapning använts som metod. Till inventeringen 2025 tillkommer dock ett stort bestånd jätteloka vid Västerängen vid asp lunden. Det är därför viktigt att fortsätta återbesöka alla dessa platser och fortsätta bekämpning och fortsätta följa utvecklingen och inventeringen.

Plan för bekämpning

I planen beskrivs varje invasiv art med inledande fakta. Därefter följer information om olika bekämpningsmetoder, sist presenteras lista på personer som bidrar med extra ansvar för områden, tidpunkter och åtgärder för bekämpning, alla krafter behövs och närboende vid dessa områden får gärna hjälpa med bekämpningen. Sist finns en karta med de nummerade områden. Denna plan och naturvårdsplanen kompletterar varandra och uppdateras kontinuerligt.

Jätte loka

Jätteloka, härstammar ursprungligen från Kaukasus och Centralasien. Arten blommar från juli till augusti eller september och en individ producerar vanligtvis mellan 1 500 till 100 000 frön per säsong och har en stor rot som kan överleva ett par år. Fröna kan överleva i marken och potentiellt gro efter upp till 7 år, dock har majoriteten av fröna grott eller dött redan efter det andra året.

Mål med bekämpning:

- Total utrotning
- Minska spridning

Bekämpningen genom rotkapning och uppgrävning

Bekämpningen vid rotkapning och uppgrävning påbörjas tidigt på säsongen. Tidig bekämpning är att föredra eftersom små vårplantor är lättare att ha att göra med. Den mekaniska bekämpningen syftar till att trötta ut jättelokorna och utarma deras lagrade energi för att plantan till slut slutar växa.

- Pålröten kapas av några centimeter under tillväxtpunkten, vilken sitter i eller strax under markytan, vid övergången mellan rot och stam.
- Det görs med hacka eller spade.
- Metoden är lättast att tillämpa tidigt på året, innan plantorna blivit för stora. Fördelen är att växten dör.
- Mekaniska metoder bör upprepas flera gånger per år, cirka tre gånger. Avhuggna delar kan ligga kvar när denna metod används tidig vår.

Metoder för bekämpning

Lokan får inte ges möjlighet att sätta frö. Man måste alltid se till att förstöra eller samla in eventuella blomställningar för att minska spridningen.

Är vi för sent ute och plantan har en fröställning, behöver en påse läggas över innan växten kapas. Påsen med fröställning behöver eldas upp eller lämnas till förbränning på återbruket i försluten påse i avsedd container.

Säkerhet vid bekämpning

Jätteloka innehåller växtsaft som kan orsaka allvarliga hudskador i kombination med solljus. Därför är skyddsutrustning mycket viktig.

Skyddsutrustning

- Kläder av vattentätt tyg
- Gummihandskar
- Skyddsglasögon vid behov Att arbeta tidigt på våren minskar risken eftersom plantorna är mindre och saftflödet lägre.

Om växtsaft hamnar på huden

- Tvätta omedelbart bort saften med vatten och tvål.
- Skydda det utsatta hudområdet från sol i minst två dagar, även om ingen reaktion syns.
- Vid rodnad eller blåsor bör huden skyddas från sol i minst en vecka.

Nedan lista på personer som bidrar med extra ansvar för området, tidpunkter och åtgärder för bekämpning, närboende hjälper till.

NAMN	Område	Maj	Juni	Juli	Augusti
Hans Tell	13 A (Vid Brofästet)		Avlägsnande av fröställning	Återbesök	Återbesök
Sirpa Lundqvist	6 C, 6D (Lindkärsvägen)	Grävning/rot kapning	Återbesök/ grävning	Återbesök /grävning	Återbesök
Sirpa Lundqvist Heidi Leppäniemi	7 A1, 7A2 (Lindkärsvägen)	Grävning/rot kapning	Återbesök/ grävning	Återbesök / grävning	Återbesök
Vaktmästare	1 G (Västerängen)	Grävning/rot kapning	Återbesök/ grävning	Återbesök / grävning	Återbesök

Jättebalsamin

Jättebalsamin är upptagen på EU:s förteckning över invasiva främmande arter. Det innebär att det är förbjudet att importera, sälja, odla (även i den egna trädgården), transportera, använda, byta eller sätta ut arten i naturen.

Jättebalsamin är en ettårig ört som kan bli upp till cirka 2,5 meter hög. Den blommar vanligtvis i juni–juli med stora rosa eller vita blommor. Växtens frukter spricker lätt upp när de mognar och slungar då iväg fröna flera meter från moderplantan, vilket gör arten mycket spridningsbenägen.

Jättebalsamin har ingen långlivad fröbank och det är därmed möjligt att utrota bestånd på relativt kort tid. Återbesök behövs samt åtgärder under minst två år för att säkerställa att inga frön gror påföljande år.

Mål med bekämpning av jättebalsamin: Total utrotning

Metod för bekämpning

Bekämpning bör påbörjas så tidigt som möjligt under säsongen. Mekaniska metoder är oftast fullt tillräckliga eftersom jättebalsamin har ett ytligt rotsystem och därför är lätt att dra upp eller slå av. Om plantan rot dras, skall plantan läggas i sopsäck och transporteras i försluten påse till återvinningscentral där den slängs i särskild container.

- **Rotdragning:** Plantorna dras upp med rötterna tidigt på säsongen. Detta är mest effektivt innan plantan blir för stor och innan blomning.
- **Slätter:** I större områden kan slätter användas. Åtgärden behöver upprepas flera gånger under säsongen för att ge full effekt.
- **Hantera blomställningar:** Om plantorna har utvecklat blommor ska dessa tas bort för att förhindra frösättning.
- **Hantering av frökapslar**

Om frökapslar redan har bildats krävs extra försiktighet för att undvika fröspridning:

- Trä försiktigt en påse eller säck över fröställningen innan plantan rycks eller kapas.

Observera: Lämna aldrig växtavfall med frökapslar eller blomställningar kvar på marken, eftersom fröna kan efter mogna och spridas trots att plantan är död.

Efter arbetet

- Kontrollera området regelbundet och upprepa åtgärderna vid behov, då nya plantor ofta grov från tidigare fröbank i marken. Källa Naturvårdsverket: [Bekämpning och hantering av jättebalsamin](#)

Plan för bekämpning jättebalsamin för 2025-2030

Namn	Område	Maj	Juni	Juli	Augusti	September
Anders Severin	1 A Slätter, Rotdragning	X	X	X	X	X
Susann Tegenfelt Heidi Leppäniemi Sirpa Lundqvist	6 AB, 6C, 6D Rotdragning	X	X	X	X	X
Susann Tegenfelt Heidi Leppäniemi	12D Rotdragning	X	X	X	X	X

Parkslide

Fakta om parkslide

Parkslide är upptagen på EU:s förteckning över invasiva främmande arter. Parkslide är förbjuden att, importera, sälja, odla, transportera, använda, byta och sätta ut i naturen.

Parkslide är en seglivad växt med mycket stor spridningskraft och kan snabbt ta över stora områden och tränga ut andra arter.

Parksliden kan förväxlas med jätteslide. Den senare har samma växtsätt men är betydligt mer storväxt, med grövre stjälk och större blad som är mer hjärtformade. Jättesliden är också invasiv. Dessutom finns det hybrider av park- och jättesliden; hybridslide. Samtliga tre arter inom släktet parkslide som listas ovan är att betrakta som arter med stor spridning i Sverige.

Parksliden kan konkurrera ut andra växter på platser där den etablerat sig och bildar ibland rena monokulturer. Detta kan förändra livsmiljöerna för arter som groddjur, kräldjur, fåglar och däggdjur mycket negativt.

Parksliden har även negativa effekter på ekosystemtjänster. Områden kan helt växa igen och möjligheten till markanvändning begränsas; det går inte längre att promenera i områden och trädgårdar kan inte längre odlas.

Parkslide är svår att bekämpa då den kan:

- Etablera sig på nästan vilken typ av jord som helst.
- Sprids med ytterst små rot- eller stamfragment som kan följa med vid flytt av jord. Det räcker med mindre än ett (1) gram av ett rotfragment för att en planta ska slå rot.
- Har rötter som kan ligga i dvala i flera år för att senare börja sätta skott.
- Har en tidig tillväxt på våren och snabbt bildar täta bestånd.
- Kan använda sina lagrade resurser till att skjuta nya skott många år efter att bekämpning har påbörjats.
- Kan reagera på bekämpningsförsök genom att skjuta rotskott upp till sju meter från huvudplantan.
- Har högre tolerans mot kemiska bekämpningsmedel jämfört med många andra arter.
- Kan få stor spridning genom att jordmassor med rotdeklar flyttas till andra platser.

Metoder för bekämpning

Det finns situationer där det är aktuellt att bekämpa parkslide. Dessa situationer är ombyggnad eller anläggning av trädgård på din tomt, om parkslide börjar sprida sig till grannen eller börjar närma sig ett vattendrag eller en sjö. Dessa är omständigheter då markägare bör ta tag i bekämpningen. Vad gäller den parkslide som finns på Tidö Lindö är alla bestånd sjönära. Det är varför parkslide skall bekämpas på Tidö Lindö.

Kemisk bekämpning

Kemisk bekämpning bör undvikas och bara användas om andra metoder inte bedöms fungera. Det är mycket viktigt att följa de försiktighetsråd, förbud och regler som gäller vid

användning av växtskyddsmedel samt anpassa till förhållandena på den plats där bekämpningen är tänkt att genomföras.

På Västerängen har denna metod valts för att bekämpa beståndet vid "majviken", vid majbrasan och beståndet vid Askholmsvägen. Majviken används för grusupplag och eldning på våren. Vid Askholmsvägen är beståndet bland träd och buskar och är svåråtkomlig. Detta är varför kemisk bekämpning ses som bäst metod för dessa bestånd. En auktoriserad firma har anlåtats som har tillstånd att bekämpa parkslide. Bekämpning av nuvarande bestånd nära vatten och vassmarker, bekämpas med glyfosat.

Här nedan information om bekämpningsmedlet Glyfosat som används vid bekämpning av Parkslide.

Glyfosat är ett ämne i vissa växtskyddsmedel och som under vissa förutsättningar är effektivt mot parkslide. För privatpersoner är dock samtliga produkter med glyfosat förbjudna att använda, vilket innebär att endast yrkesmässig hantering är tillåten.

All kemisk bekämpning ska utföras av yrkeskunnig person med bevis på godkänd utbildning och tillstånd för hantering av växtskyddsmedel. De ska också ha kunskap om den lagstiftning som gäller och ha rätt utrustning för applicering av växtskyddsmedel.

Kontakta en godkänd entreprenör i god tid innan bekämpning eftersom vissa ytor kräver dispens från förbud att använda växtskyddsmedel; dispens som kan sökas från kommunen.

Det är viktigt att beakta att flera faktorer kan påverka resultatet av kemisk bekämpning: tidpunkt för appliceringen, koncentration av verksamt ämne, hur ofta appliceringen görs samt metod för applicering.

Precis som för många andra bekämpningsmetoder mot parkslide behöver kemisk bekämpning för det mesta upprepas under flera år, men kräver generellt mindre mängd växtskyddsmedel för varje år. För bäst effekt med de växtskyddsmedel som i dagsläget är godkända i Sverige rekommenderas högsta tillåtna koncentration glyfosat och att appliceringen görs två gånger under de första åren av bekämpningen.

För att få god effekt ska plantorna besprutas två gånger per växtsäsong; en gång när plantan nått sin fulla höjd och bladen är väl utvecklade (normalt strax efter midsommar) och en gång på hösten när blommorna börjar vissna. Den första besprutningen gör att den gröna växtmassan dör, fotosyntesen hindras och plantan måste använda ny sparad energi för att

sätta nya skott vilket leder till att växten tröttnas ut. När plantan är fullväxt drar den ner näringsämnen i roten och glyfosatet följer med ner. Transporten ner i roten och jordstammen är extra kraftig i samband med blomning och besprutning under denna period för effektivt ner glyfosat i roten.

Eftersom glyfosat kan vara giftigt för pollinerande insekter rekommenderar vi dock inte att besprutning görs med detta ämne, precis när det blommar som mest utan antingen, strax innan parksliden börjar blomma eller när blommorna börjar vissna. Om det inte går att undvika besprutning under blomning kan bekämpningen utföras antingen tidigt eller sent på dagen, eller under dagar med låg temperatur, då pollinatörer inte är lika aktiva.

Dagg på bladen sänker effektiviteten och ökar risken att glyfosatet rinner av. Det är viktigt att välja tidpunkt för bekämpningen.

Klippning och rotdragning med försiktighet

Klippning och rotdragning är annan metod. Detta rekommenderas vid ett litet avgränsat bestånd. Men det är väldigt viktigt att göra detta med stor försiktighet för att inte sprida växtdelar vidare till andra ställen.

Klippning och rotdragning ^

För att metoderna ska lyckas behöver du klippa eller rycka parksliden ofta, under hela växtsången. Hur ofta är i dagsläget svårt att besvara eftersom få långtidsstudier på metoderna är gjorda, men, riktlinjen är minst en gång per månad, gärna oftare.

Det tar flera år innan växten slutar sätta skott. Hur lång tid det tar beror på mängden rötter under jord. Med ett ungt bestånd kan det gå ganska snabbt medan ett äldre bestånd kan ta många år att trötta ut.

För att lyckas är det mycket viktigt att du har hand om avfallet på rätt sätt. Inga levande delar av parksliden, till exempel rötter eller stamdelar, ska slängas på någon form av kompost eller i naturen. Om du inte vill ta avfallet till återvinningscentralen kan du låta stamdelar torka in ordentligt på en hård yta. De kan inte orsaka spridning när de har blivit bruna rakt igenom.

Om du tar avfallet till en återvinningscentral ska det vara väl förpackat och slängas i anvisat kärl. Fråga återvinningscentralen om vilka riktlinjer de har. Avfallet ska inte slängas i kärlet för trädgårdsavfall.

Privatpersoner som anlitar ett företag för att till exempel klippa ner eller gräva upp buskar och andra växter på tomten kan ofta få rutavdrag.

Marktäckning

Markduk är en metod som kan åtgärda ytan med parkslide vid ett enda bekämpningstillfälle. Metoden kan utföras när som helst under året. Detta rekommenderas på tomt marker där boenden kan själv installera duken permanent eller tillfälligt.

En duk kan vara värd att testa på ett yngre bestånd men kunskapsläget kring hur länge duken behöver ligga kvar är i dagsläget dåligt. **En rekommendation är att den bör ligga i minst fem år, gärna längre eller helt permanent.** Följ noggrant utvecklingen och ta hand om skott som eventuellt kommer upp vid sidan av duken. Om duken tas bort efter minst 5 år på plats utan att och inga skott uppkommit. Bör platsen följas upp flera år efter, då det kan ta tid innan skotten kommer upp igen.

En "permanent" duk kan också anläggas och är att föredra, en metod som gör det möjligt att använda ytan till annat direkt efter anläggande. Parksliden tas bort eller plattas ner och en grövre duk installeras. Duken måste läggas ut på ett sätt som verkligen kväver allt ljus och hindrar skotten från att hitta en väg ut.

Om en duk inte räcker måste den tejpas eller fogas samman väl, så det inte blir hål på eller försvagningar i den. Om det finns träd, konstruktioner, kupering eller sten, i området som ska täckas bör dessa avlägsnas eftersom det sällan går att foga duken hårt nog runt öppningar.

Området behöver täckas med god marginal. Exakt hur mycket är svårt att svara på men normalt räcker 2 meter. Lägg på duken väl och täck därefter hela ytan med minst 20–30 cm jord, sand, grus eller sten. Det går att bygga eller plantera ovanpå, men välj inget som riskerar att ta hål på duken (träd och buskars rötter riskerar till exempel att tränga igenom). Precis som för en tillfällig duk är kunskapen om hur länge duken måste ligga kvar liten. Det rekommenderas tills vidare att inte ta bort den, utan låta en duk som är installerad och som är täckt med sand, jord eller grus ligga kvar.

Även om du har gjort rätt kan du ha otur och få skott som kommer på sidorna eller genom ett hål i duken. Ha därför uppsikt på området där duken är lagd och ha en plan för att hantera skott. Skotten kan behandlas mekaniskt (klipp eller rottra) och avlägsna plantan i sopsäck från platsen och lämna det till återbruket.

Plan för bekämpning av parkslide 2025-2030

Namn	Område	Maj	Juni	Juli	Augusti	September

Inventering och plan för bekämpning 2025- 2030

Etni AB	1 E, 1D Västerängen vid majbrasan Kemisk bekämpning					X
Heidi Leppäniemi Sirpa Lundqvist	6 D Området är täckt med presenning "grov duk" och återbesöks årligen.	X	X	X	X	X
Boende vid allmänning	10 A					

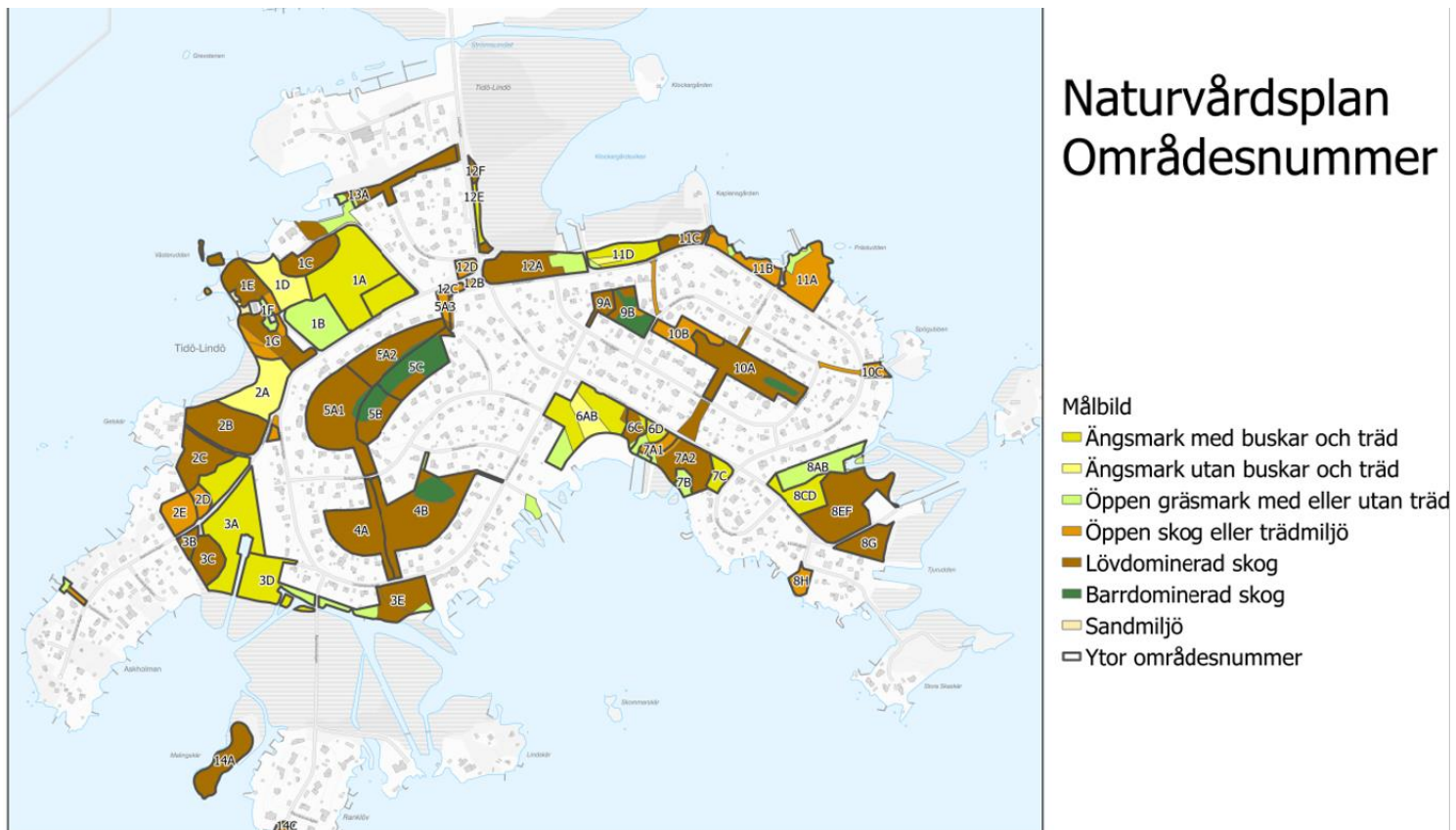
Invasiva arter i våra trädgårdar

För att förhindra fortsatt spridning av invasiva arter och bevarande av inhemska växter bör alla boende bidra att minska spridning från trädgårdar.

Om du upptäcker att det på din fastighet växer en art som finns med på EU:s förteckning över invasiva främmande arter, så har du skyldighet att bekämpa arten enligt lag.

Boende på Tidö Lindö är viktiga i medverkan att inte spridning av invasiva sker från trädgårdar. [För dig med tomt eller trädgård](#), källa naturvårdsverket.

Karta med numrerade områden utefter naturvårdsplanen.

Ansvarig för upprättande av plan, Heidi Leppäniemi Allmäningsansvarig år april 2024- tom. april 2026.